

אוניברסיטת בר-אילן
המחלקה לקרימינולוגיה

שיקום שילוב והחלמה בבריאות הנפש 73-835-01

שם המרצה: פרופ' נעמי הדס-לידור

סוג הקורס: סמינר מחקרי

שנת לימודים: תשפ"א סמסטר: שנתי היקף שעות: 2 ש"ש

א. מטרת הקורס

לאורך השנים חלו תמורות רבות ושינויים חיוביים בתחום בריאות הנפש. התמורות הבולטות בתחום הן: התפתחות הטיפול התרופתי, סגירת בתי חולים פסיכיאטריים, צמצום מיטות אשפוז, צמצום ימי אשפוז והעברת הטיפול לקהילה. בעקבות כך, בשנות ה-80 התפתח תחום השיקום הפסיכוסוציאלי שמקדם תהליכי החלמה של מתמודדים עם מחלות נפשיות קשות. לשיקום הפסיכוסוציאלי שתי מטרות מרכזיות: לסייע בידי אנשים לשפר את היכולות והמיומנויות שלהם בתחומי החיים השונים, ולספק סביבה המאפשרת התפתחות וצמיחה ועל ידי כך חיים בעלי ערך ומשמעות בחברה (Farkas, 2013).

מטרת הקורס לאפשר לקרימינולוגים שיקומיים חשיפה והיכרות עם עולם הפסיכיאטריה והשיקום. הסטודנט יכיר את: מחלות הנפש ודרכי הטיפול בהן כולל הטיפול התרופתי, תפיסת השיקום, השילוב וההחלמה ואסטרטגיות מכוונות החלמה העומדות בבסיס העבודה בתחום השיקום הפסיכיאטרי, מודלים חדשים לאיזון מצבם הנפשי של המתמודדים, התערבויות מקדמות החלמה שמבוססות על ראיות, מודלים והתערבויות לשילוב קהילתי, תאום שיקום, כמו גם היבטים של תחלואה כפולה- בריאות הנפש והתמכרויות. כמו כן, הסטודנט ידע להשתמש בידע שרכש לצורך בניית תוכניות שיקום וללווי מתמודדים בתהליך ההחלמה שלהם.

מבנה הקורס: קורס שנתי הכולל 28 מפגשים בני 2 שעות אקדמיות כל מפגש, הכוללות הוראה פרונטלית וסיוור.

ג. מהלך השיעורים:

תכנית הוראה מפורטת לכל השיעורים:

שיעור	תאריך	נושא השיעור	קריאה נדרשת לכל שיעור ותאריך יעד להגשת מטלות
1.		מחלות נפש ודרכי הטיפול בהן : סכיזופרניה, מאניה דפרסיה, הפרעת דיכאון, חרדה והפרעות אישיות	
2.		מחלות נפש ודרכי הטיפול בהן : סכיזופרניה, מאניה דפרסיה, הפרעת דיכאון, חרדה והפרעות אישיות	
3.		מחלות נפש ודרכי הטיפול בהן : סכיזופרניה, מאניה דפרסיה, הפרעת דיכאון, חרדה והפרעות אישיות	
4.		מחלות נפש ודרכי הטיפול בהן : סכיזופרניה, מאניה דפרסיה, הפרעת דיכאון, חרדה והפרעות אישיות	

	מחלות נפש ודרכי הטיפול בהן : סכיזופרניה, מאניה דפרסיה, הפרעת דיכאון, חרדה והפרעות אישיות		.5
	מה בין ריפוי, החלמה, שיקום ושילוב- מבט היסטורי		.6
	מה בין ריפוי, החלמה, שיקום ושילוב- מבט היסטורי		.7
	חוק שיקום נכי הנפש בקהילה- 2000		.8
	חוק שיקום נכי הנפש בקהילה- 2000		.9
			.10
	סל השירותים ודרך קבלתם		.11
	סל השירותים ודרך קבלתם		.12
	תפיסת ההחלמה ושרות מוכוון אדם כמובילה את העבודה עם בריאות הנפש בכלל ובקהילה בפרט- מתיאוריה למעשה		.13
	תפיסת ההחלמה ושרות מוכוון אדם כמובילה את העבודה עם בריאות הנפש בכלל ובקהילה בפרט- מתיאוריה למעשה		.14
	תכנית שיקום מכוונת החלמה- הצבת מטרות אישיות ותוכנית פעולה		.15
	תכנית שיקום מכוונת החלמה- הצבת מטרות אישיות ותוכנית פעולה		.16
	מפגש עם מתמודד, תפיסת המחלה בעיניו, כיצד היא משפיעה עליו בשלבי החיים השונים.		.17
	מפגש עם מתמודד, תפיסת המחלה בעיניו, כיצד היא משפיעה עליו בשלבי החיים השונים.		.18
	התמודדות עם הסטיגמה העצמית ועם הסטיגמה הרווחת בקהילה		.19
	התמודדות עם הסטיגמה העצמית ועם הסטיגמה הרווחת בקהילה		.20
	תחלואה כפולה - בריאות נפש והתמכרויות		.21

	התערבויות מקדמות החלמה מוכחות ראייתית		.22
	התערבויות מקדמות החלמה מוכחות ראייתית		.23
	התערבויות מקדמות החלמה מוכחות ראייתית		.24
	היבטים בין תרבותיים בבריאות הנפש		.25
	היבטים בין תרבותיים בבריאות הנפש		.26
	סיור של 6 שעות, שכולל ביקור בבי"ח פסיכיאטרי ובמסגרת שיקום בקהילה: מפגש עם המקום, עם התפישות, מה ציפיות המקום מהאנשים המלווים מתמודדים. אשפוז בכפיה, אשפוז כמשאב, אובדנות, תחלואה כפולה		.27
	מפגש סיכום ומשוב		.28

ד. חובות הקורס:

חובות / דרישות / מטלות:

1. השתתפות פעילה בכיתה ובפגישות אישיות.
2. קריאה רציפה של מקורות החובה.
3. נוכחות ב 90% מהשיעורים.
1. הגשת עבודת סיום

עבודה בסוף הקורס:

העבודה בזוגות

מטרת העבודה:

העמקת הידע באחד הנושאים הנלמדים במהלך הקורס

- בחרו באחד מהנושאים שהקורס עסק בהם (לדוגמא: חוק שיקום נכי נפש בקהילה, סטיגמה, מה בין החלמה לשילוב, התמודדות עם מחלת נפש באוכלוסייה ספציפית כמו החברה הערבית, החברה האתיופית ועוד...)

מבנה העבודה:

- **תקציר** שיכלול בין היתר את הרציונל לבחירת הנושא.
- **מבוא:** תיאור קצר של הנושא, כולל התייחסות לסקירת ספרות עדכנית
- **סקירת ספרות:** זהו החלק המרכזי (ובדרך-כלל הנרחב ביותר) בעבודה, פרק זה מספק את הרקע התיאורטי והאמפירי, תוך התייחסות לספרות העדכנית. בנוסף, חשוב להתייחס למצב בארץ.
- **סיכום:** שיכלול אינטגרציה של החומר מהסקירה והידע החדש שצברת. כמוכן המלצות ומסקנות לשינויים שיש לערוך בנושא הנבחר ברמת מדיניות וברמת הפרקטיקה.
- **ביבליוגרפיה**

ה. ביבליוגרפיה

- הדס לידור, נ. ולכמן, מ. (2018). נגד כל הסיכויים- משיקום ומהחלמה בבריאות הנפש לשילוב קהילתי. הקרייה האקדמית אונו.
- הדס-לידור, נ. ולכמן, מ. (2007) שיקום והחלמה בבריאות הנפש, קריאה מנקודות מבט שונות, פרקטיקה מדיניות ומחקר, הוצאת ליתם, כפר יונה.
- חוק שיקום נכי נפש בקהילה. התש"ס (2000). ספר החוקים. 1746, 231.
- סלייד, מ. (2009) מטרות ההחלמה, פרק 17. מתוך: Personal recovery and mental illness: A guide for mental health professionals. סוכם ותורגם ע"י אילה פרידלנדר כץ, במסגרת פרויקט חומר מקצועי בעברית של אתר יספר"א. באדיבות יספר"א.
- סלייד, מ. (2009). שירותי בריאות מכווני החלמה, פרק 9. מתוך: Personal recovery and mental illness: A guide for mental health professionals. סוכם ותורגם ע"י אילה פרידלנדר כץ, במסגרת פרויקט חומר מקצועי בעברית של אתר יספר"א. באדיבות יספר"א.
- Anthony, W.A. (1993). Recovery from mental illness: The guiding vision of the mental health service system in the 1990's. *Psychosocial Rehabilitation Journal*, 16(4), 11-23.
- Dalum, H. S., Pedersen, I. K., Cunningham, H. F., & Eplöv, L. (2015). From Recovery Programs to Recovery-Oriented Practice? A Qualitative Study of Mental Health Professionals' Experiences When Facilitating a Recovery-Oriented Rehabilitation Program. *Archives of Psychiatric Nursing*.
- Deegan, P.E. (1988). Recovery: The lived experience of rehabilitation. *Psychosocial Rehabilitation Journal*, 11(4), 11-19.
- Deegan, P.E. (1993). Recovering our sense of value after being labelled mentally ill. *Psychosocial Nursing and Mental Health Services*, 37(4), 7-11.
- Deegan, P. (1996). Lecture given in the International Rehabilitation Convention in Rotterdam.
- Efrati, Y., & Dannon, P. (2018). Normative and Clinical Self-Perceptions of Sexuality and Their Links to Psychopathology among Adolescents. *Psychopathology*, 51(6), 380-389.
- Farkas, M. (2013). Introduction to psychiatric/psychosocial rehabilitation (PSR): History and foundations. *Current Psychiatry Reviews*, 9, 177-187.
- Grant, J. E., Potenza, M. N., Weinstein, A., & Gorelick, D. A. (2010). Introduction to behavioral addictions. *The American journal of drug and alcohol abuse*, 36(5), 233-241.
- Green, C., Perrin, N., Leo, M., Janoff, S., Yarborough, B. & Paulson, R. (2013). Recovery from serious mental illness: Trajectories, characteristics, and the role of mental health care. *Psychiatric Services*, 64 (12), 1203-1210.
- Mueser, K. T. (2012). Evidence-based practices and recovery-oriented services: Is there a relationship? Should there be one? *Psychiatric Rehabilitation Journal*, 35(4), 287-288.

- Slade, M., Amering, M., Fakas, M., Hamilton, B., O'Hagan, M., Panther, G., et al. (2014). Uses and abuses of recovery: Implementing recovery oriented practices in mental health systems. *World Psychiatry, 13*(1): 12-20.
- Slade, M., & Longden, E. (2015). Empirical evidence about recovery and mental health. *BMC Psychiatry, 15*, 1-14.
- Smith, M. K. (2000). Recovery from a severe psychiatric disability: Findings of a qualitative study. *Psychiatric Rehabilitation Journal, 24*(2), 149-158.
- Zilberman, N., Yadid, G., Efrati, Y., Neumark, Y., & Rassovsky, Y. (2018). Personality profiles of substance and behavioral addictions. *Addictive behaviors, 82*, 174-181.

בהצלחה ובהנאה! ☺